

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

ЩОМІСЯЧНИЙ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ
ЖУРНАЛ

ЛЯЛЬКА ЯК ПЕРСОНА

Нові можливості
застосування ляльки
в педагогічному процесі

Найголовніше —
«погода вдома», або
Як сформувати емоційну
сприйнятливості
і чутливість

СМС для вихователів-
методистів

Складання річного плану
роботи дошкільного
навчального закладу:
чек-ліст

 MCFR
Освіта

pedrada.com.ua

комплектуємо методичний кабінет

Ірина РОМАНЮК,
Світлана БОДНАРУК

4 СМС для вихователів-методистів

Осередком кваліфікованої методичної допомоги на етапах входження у професію та становлення як фахівця і водночас однією з форм підвищення професійної компетентності початківця є студія методичного супроводу. Її організовують спеціалісти науково-методичного центру на базі дошкільного закладу, у якому сформовано найкращий досвід управлінської та методичної діяльності

Наталія ДЯТЛЕНКО

9 Лялька як персону, або Нові можливості застосування ляльки в педагогічному процесі

Здавалося б, що нового можна дізнатися про ляльку? Проте вона знов і знов дивує своїм виховним та розвивальним потенціалом. Ця улюблена іграшка малюків може стати незамінним помічником вихователя у розвитку психосоціальних навичок дошкільників. Познайомте дітей із лялькою-персоною — і вона допоможе їм виражати свої почуття й думки, спонукатиме замислюватися над несправедливою поведінкою, навчатиме толерантності та емпатії

обмінюємося досвідом

Любов ЛОХВИЦЬКА,
Оксана МИХАЙЛЕНКО,
Тетяна ГНАТЕНКО,
Людмила ЄФІМЕНКО

15 Іграшки — «моральні путівники» дошкільників

Хто, окрім вихователя та батьків, навчить дошкільників розрізняти добро та зло, чинити по совісті, співчувати? Путівником дошкільників у світі моральних якостей і добрих вчинків може стати лялька. У вмілих руках вихователя ця улюблена дитяча іграшка є інструментом, через який можна ненав'язливо виховувати в дітей різні моральні якості, як-от доброта, чуйність, щедрість тощо. Як же використовувати ляльку — «морального путівника»?

формуємо розвивальне середовище

Світлана ЛУК'ЯНОВА

24 Емоційні намистинки для маленької дитинки: емоційно-розвивальне середовище

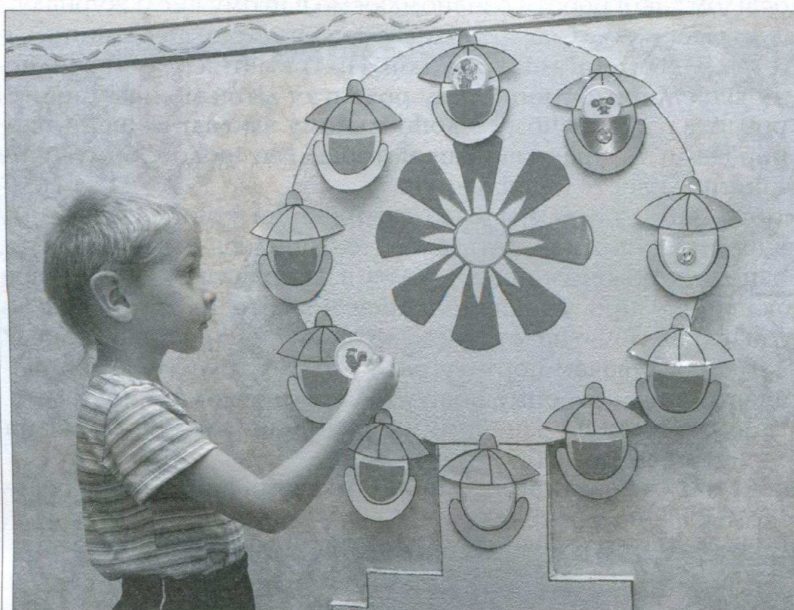
На відміну від інтелектуального розвитку, формуванню емоційної сфери дитини дорослі не завжди приділяють належну увагу. Проте емоційна сфера не формується і не розвивається сама собою — про її становлення мають подбати батьки й педагоги. Тому в дошкільному закладі важливо створити сприятливі умови. Усі розвивальні ресурси можна зосередити у спеціальному місці — центрі емоційного розвитку

працюємо з вихователями

Олена КОНОНКО

32 Найголовніше — «погода» вдома, або Як сформувати емоційну сприйнятливості і чутливість

Головне у статті: взаємозв'язок базових емоцій з основними особистісними якостями дитини; прояви емоційної сприйнятливості і чутливості; шкали оцінювання емоційного профілю; методи формування емоційної сприйнятливості дітей старшого дошкільного віку

40

Людмила КЛИМЕНКО

Чому одні діти виростають лідерами, а інші — ні? Що допомагає людям стати успішними директорами, бізнесменами, вченими, керівниками країн, творцями історії? Відповідь криється у вихованні, а саме у формуванні в дітей лідерських якостей. У когось ці риси проявляються настільки яскраво й сильно, що ми безумовно віримо такій людині, готові йти за нею, підтримувати будь-які її пропозиції. А в когось лідерські якості дремають. Як же вихователю «розбудити» їх у дошкільників?

ВЗАЄМОДІЄМО ЗІ СПЕЦІАЛІСТАМИ

Тетяна ВАРФОЛОМЕЄВА,
Валентина ЛИТВИНОВА

49

Традиційно педагоги використовують методику «Четвертий зайвий» для розвитку логіко-математичних здібностей дитини. Утім її навчальний і розвивальний потенціал набагато ширший. Зокрема вчителі-логопеди застосовують методику в корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення

інформаційний стенд

Дар'я КОБЯКОВА

54

ята й цікаві події

свѣта й цїкаві подїї

56

Галина ДЖЕМУЛА

58

Сценарій родинного свята

ДОПОМАГАЄМО МЕТОДИСТУ-ПОЧАТКІВЦЮ

64 Складання річного плану роботи
дошкільного навчального закладу:
чек-ліст

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВИХОВАТЕЛЯ-МЕТОДИСТА

66 Виявлення пропозицій педагогів
для складання річного плану роботи
дошкільного навчального закладу
анкета для педагогів

тест для самодіагностики

68 Особливості організації тренінгу

**ВІДПОВІДАЄМО
НА ЗАПИТАННЯ**

70 Заміна керівника дошкільного закладу

ЧИТАЙТЕ В ЖУРНАЛІ

Для дошкільників театральне дійство та сюжети кіно чи мультфільмів — це занурення в захопливі події, насолода від гри, перетворення. А чим же є театр і кіно для кожного, хто причетний до їх створення? Наблизити дошкільників до розуміння цього пропонуємо під час реалізації **проекту «Театр і кіно»**, якому присвячений журнал «Методична скарбничка вихователя» № 4/2017

КОМПЛЕКТУЄМО МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

Здавалося б, що нового можна дізнатися про ляльку? Проте вона знов і знов дивує своїм виховним та розвивальним потенціалом. Ця улюблена іграшка малюків може стати незамінним помічником вихователя у розвитку психосоціальних навичок дошкільників. Pozнайомте дітей із лялькою-персоною — і вона допоможе їм виражати свої почуття й думки, спонукатиме замислюватися над несправедливою поведінкою, навчатиме толерантності та емпатії

Наталія ДЯТЛЕНКО,
доцент кафедри методики
та психології дошкільної
і початкової освіти Інституту
підсвідомості педагогічної
освіти Київського університету
імені Бориса Грінченка,
канд. психол. наук

Лялька як персона, або Нові можливості застосування ляльки в педагогічному процесі

Педагоги дошкільних закладів постійно шукають ефективні педагогічні технології, які викликали б емоційний відгук дитини та стимулювали її до активних дій. Однак розмитість виховних цілей, опора на другорядні для дитини мотиви, ігнорування сучасних тенденцій розвитку суспільства та особливостей сприймання дитиною світу, бажання дорослих будь-що тут і зараз побачити результат — усе це негативно позначається на формуванні відповідальної самостійної особистості — майбутнього громадянина.

Багато гострих соціальних проблем залишається поза увагою педагогів, бо, по-перше, значна частина цих проблем набула актуальності лише останнім часом, а по-друге — бракує вітчизняних педагогічних технологій, які допомогли б їх реалізувати під час роботи з дітьми дошкільного віку.

Вихователі часто не знають, як варто говорити з дітьми про людей з інвалідністю, людей із різним кольором шкіри. Педагоги не пояснюють, чому варто допомагати біженцям, як можна запобігти гендерним стереотипам, чому так важливо не допустити перших проявів насильницьких дій одне проти одного тощо.

Багато традиційних педагогічних підходів не дають очікуваного ефекту — діти, прослухавши розповідь вихователя чи взявши участь у бесіді, часто залишаються байдужими. До того ж часто такі розмови перетворюються в надокучливе моралізування, що ніколи не приносить користі.

Невдало використані педагогічні прийоми не лише не дають бажаного педагогічного ефекту, а що значно гірше — руйнують довіру до дорослого, формалізують взаємини, позбавляють дитину впевненості в тому, що вона здатна змінювати світ навколо.

Педагогічну методику «Лялька як персону: педагогічний підхід для соціального і психологічного розвитку дитини» впровадив Усеукраїнський фонд «Крок за кроком» за підтримки Фонду Чарльза Стюарта (Charles Stewart Mott) та Фонду «Інститут відкритого суспільства»

Натомість методика «Лялька як персону: педагогічний підхід для соціального і психологічного розвитку дитини» (далі — методика) **покликана навчати дітей:**

- *позитивно сприймати себе* в різних ситуаціях;
- *шанувати* свою родину та родини інших;
- *співчувати, чути* інших і вчитися одне в одного;
- *стояти за себе* в ситуаціях несправедливості й упередження;
- *переносити* навички у спілкуванні з лялькою на реальні життєві ситуації.

Який вигляд має та як поводить ся лялька

Методика пропонує **перетворити ляльок на «маленьких людей»** і через ляльку будувати діалог із дітьми.

Відповідно до методики лялька, яку використовують, має бути схожа не на традиційних пупсів або Барбі, а на дитину 5-6 років. Ляльку виготовляють самі вихователі. Вони одягають її у такий одяг, який носять діти.

Діти не граються лялькою. За легендою, вона живе десь в іншому місці і лише періодично приходить їх навідати. Під час зустрічей лялька може:

- *розповісти* про себе;
- *поцікавитися* життям дітей;
- *презентувати* певну життєву ситуацію;
- *попросити поради* щодо радісних і не дуже ситуацій тощо.

Лялька **розповідає на вухо вихователю свою історію**, ставить запитання, а він транслює її думки дітям. В одній історії лялька може розповісти про свій поганий вчинок, а в другій — як їй вдалося виправити ситуацію. У такий спосіб діти обговорюють будь-які питання, зокрема проблеми співпраці, взаємодії тощо.

Ляльку-персону позиціонують як **дитину, що має свою історію життя**. Як і будь-яка дитина, вона має власне ім'я, батьків, місце проживання, уподобання, інтереси. Щось у неї виходить добре, а щось — ні; щось вона полюбить робити, а щось їй не подобається.

Діти помічають, що лялька незвичайна, тож дехто не одразу погоджується спілкуватися з нею, мовляв, лялька говорити не може. Вони уважно поглядають на її рот, тому вихователь спеціально повертає обличчя ляльки до свого вуха. Утім така збентеженість дітей тимчасова, й уже наступної зустрічі вони охоче вступають у діалог з лялькою.

Появі довіри до ляльки як доброго друга й співрозмовника сприяє чутливість дітей до ігрових ситуацій, готовність моделювати реальність, долати стереотипи. У розмовах із лялькою дитина завжди ніби піднімається вище себе самої, неначе намагається стрибнути над рівнем своїх звичайних суджень і умовиводів.

Які теми обговорювати

Теми для обговорення вихователь обирає із життя дітей у групі, з батьківських підказок, із суспільно важливих подій тощо. Орієнтовні плани-конспекти бесід із ляльками-персонами подано в *Додатку*.

Вихователь через ляльку може запропонувати обговорити такі теми, як-от:

- формування «опозиції» до окремої дитини;
- неухважність дитини до своїх дідусів і бабусь;
- насмішки дітей із немичної бабусі, яка проходила повз дошкільний заклад;
- ігнорування в групі новачка тощо.

Лялька стимулює дітей говорити про **упередження, стереотипи, хибні уявлення**. Завдяки цьому вихователь дізнається думки й переживання вихованців, запобігає появі проблем у майбутньому.

Під час однієї із зустрічей дошкільників із лялькою ішлося про «дівчачі» та «хлопчачі» іграшки. На початку розмови один хлопчина рішуче заявив, що хлопчики в жодному разі не мають брати до рук ляльок, готувати їм їжу тощо, адже все це мають робити дівчатка. Згодом діти почали розповідати ляльці про свої ігри та іграшки. Відтак торкнулися ситуацій, коли їм подобається гратися тими іграшками, з якими зазвичай граються діти протилежної статі. Лялька «підтримувала» розмову, ставила уточнювальні запитання, й насамкінець діти дійшли висновку, що варто гратися тими іграшками, які тобі подобаються.

Як організувати роботу

Лялька приходить до дітей періодично — приблизно **раз на тиждень** — у чітко визначений час. Діти по 6-8 осіб збираються кружка, тривалість зустрічі — **до 7-8 хв.** Якщо діти розділені на підгрупи, бажано, щоб за день лялька зустрілася з ними всіма.

Для кожної ляльки педагоги розробляють так званий **паспорт**. До нього заносять її **персональні дані, як-от:**

- ім'я;
- вік;
- склад родини — батьки, сестри і брати;
- місце проживання;
- уподобання тощо.

Це потрібно для того, щоб педагоги не плуталися в деталях, коли розробляють чергову історію, адже одна лялька може мандрувати по різних групах.

Для різних ляльок педагоги розробляють різні **базові історії**. В одній ляльці може бути багатодітна родина, й тоді лялька матиме багато братиків і сестричок; у другій — родина, в якій тато поїхав на заробітки й буває вдома рідко, тощо.

Почати слід з однієї-двох ляльок, а далі поступово **поповнювати колекцію**, наприклад, такими ляльками:

- лялька-хлопчик — з неї варто почати;
- лялька-дівчинка;
- лялька з обмеженими можливостями, однак не безпомічна;
- лялька в окулярах тощо.

Ляльки можуть приїжджати здалеку або з іншого району міста. Щоразу лялька розповідає якусь історію, яка відбулася з нею, яку їй розповіли або свідком якої вона стала. Відтак «намагається з'ясувати» ставлення до цієї теми дітей, «просить» поради, «обговорює» дитячі почуття в подібних ситуаціях.

Скажімо, лялька Катруся розповіла історію про те, як загубилася в супермаркеті.

Орієнтовні запитання для обговорення:

- Як ви гадаєте, що відчувала Катруся?
- Катруся запитує, як би ви почувалися, якщо б з вами таке трапилося?
- Що, на вашу думку, Катруся мала зробити?
- Вона запитує, до кого можна звернутися по допомогу?
- Якби ви опинилися в тому самому супермаркеті, як допомогли б Катрусі?

Більшість історій, якими лялька ділиться з дітьми, **емоційно позитивні**. Вони можуть бути про те, якими іграшками вона любить гратися, як відсвяткувала день народження, як допомагала друзі, як проводить вихідні тощо.

На кожні 3-5 позитивних історій має припадати по одній розмові на **соціальні теми**. Наприклад, можна обговорити такі питання, як-от:

- зустріч у групі новачка — він може приїхати, наприклад, із зони проведення антитерористичної операції чи країни, де відбувається війна;
- розв'язання конфліктів;
- допомога тому, хто цього потребує, тощо.

Не варто очікувати від дітей однозначно конструктивних і раціональних рішень. Інколи одне питання ліпше розглядати упродовж двох-трьох зустрічей, але не поспішати давати дітям готові поради. До того ж не всі проблеми однаково близькі всім дітям, однак сама розмова буде корисною для всіх. Дітям, які вступають у розмову й діляться своїм досвідом, важливо дати зрозуміти що їм довіряють, співчують, що навколо них є люди, готові розділити їхні переживання.

У педагогів-практиків можуть виникнути закономірні запитання: чому саме так має розгортатися методика? У чому її виховна дія? Спробуємо відповісти. Вихователь через ляльку досягає таких **результатів**:

- *викликає* дітей на щирі розмови;
- *підтримує* намагання ділитися почуттями й переживаннями;
- *допомагає* порадою тому, хто цього потребує.

В атмосфері довіри та прийняття будь-якої точки зору діти починають розуміти, що інші люди переживають щось подібне, і цими переживаннями можна ділитися. **Завдання педагога** полягає в тому, щоб надалі допомогти дітям переносити навички, засвоєні під час взаємодії з лялькою, на реальні життєві ситуації.

Додаток

Орієнтовні плани-конспекти бесід із ляльками-персонами

Історія Вероніки та її друга

Вихователь: «Діти, сьогодні до нас, як і обіцяла, прийшла ваша подружка Вероніка. Вона хоче вам розповісти про те, що з нею трапилося.

Вероніка каже, що у неї є друг Дмитрик. Вони разом люблять грати у футбол, влаштовувати перегони машинками, складати пазли. Утім особливо добре в них виходить гра в сім'ю. Вероніка — мама, а Дмитрик — тато. Він готує їжу, гуляє з їхньою донечкою в парку. А ще він уміє співати колискові. Вероніка пере, прасує, потім вони разом вечеряють.

Однак діти з їхнього садочка сміються й кажуть, що це неправильно. Так не може бути. Мовляв, тато не повинен готувати їжу. Він має ходити на роботу, а ввечері дивитися телевізор. Це мама має готувати їжу, гуляти з малям, співати колискові й прибирати.

Вероніка запитує у вас:

- Що роблять матусі й татусі у ваших іграх у сім'ю?
- Ви теж думаєте, що тато не може готувати їжу? Чому?
- А чий тато вміє добре готувати? Які страви в нього виходять особливо смачно?
- Хто у вашій сім'ї займається прибиранням? А якщо мами немає вдома, то хто прибирає?

Вероніка каже, що тепер вона зрозуміла: тато й мама можуть усе робити разом. Вона обов'язково розкаже дітям у своєму садочку про те, як можна гратися в сім'ю».

Марічка і Ясмін

Вихователь: «Діти, сьогодні до нас, як і обіцяла, прийшла Марічка. Зараз я її зустріну.

Марічка хоче привітатися з вами й каже: «Привіт!». Можна привітатися по-різному, сказавши «привіт», «добрий день», «здоровенькі були».

Марічка хоче розповісти вам про свою нову знайому. Каже, що зустріла її на занятті з англійської мови. У неї незвичайне ім'я — Ясмін. Приїхала вона з далекої країни Сирії.

У Ясмін незвичайний темний колір шкіри, й вона не розуміє української мови. Дівчинка говорить арабською та трішки англійською мовами.

Марічка каже, що спробувала поговорити з Ясмін, але вони не зрозуміли одна одну.

Марічка запитує:

- Чи є у вас є знайомі, що розмовляють іноземною мовою?
- Як ви думаєте, що відчують люди, які не розуміють мови інших?
- Чи хотіли б ви познайомитися з Ясмін?
- Як можна буде з нею привітатися, якщо вона до вас завітає?
- Чи можна привітання показати жестами? Як?
- Як ще можна поспілкуватися з Ясмін?
- Які ігри та іграшки можна їй запропонувати?

Марічка дякує вам і обіцяє обов'язково скористатися вашими порадами. Зокрема, вона прислухається до поради Тетянки й буде усміхатися Ясмін та спробує вітатися англійською мовою. Марічка добре запам'ятала слово «хелоу». А за порадою Сергійка вона запропонує Ясмін разом помалювати або скласти пазл. Наступного разу Марічка розповість нам, чи вдалося їй подружитися з Ясмін».

У групі новачок

Вихователь: «До нас прийшов наш друг Макар. Він каже всім: «Привіт!» — і хоче розповісти свою історію.

У Макара є друг на ім'я Роман. Він нещодавно переїхав до нашого міста. Раніше Роман із родиною жив у Донецьку. Він дуже радий, що більше не чує страшних вибухів і йому більше не потрібно ховатися у підвалі. Роман залишив удома свої іграшки й сумує за друзями, із якими він ходив до дитячого садка.

Макар каже, що дуже хоче допомогти Роману звикнути до нового міста і знайти нових друзів, але не знає, як це найліпше зробити. Макар запитує:

- Що ви відчували, коли потрапляли в якесь нове місце?
- Як можна допомогти Роману комфортно почуватися?
- Що можна показати йому в нашому місті?
- Як ще можна підтримати Романа?

Макар каже, що тепер зрозумів, як допомогти Роману. Він скористається порадою Саші й запропонує погратися в нову гру. Йому дуже сподобалася ідея Маринки запросити Романа з батьками на екскурсію по місту. Макар дякує всім вам за корисні поради».

Мій дідусь тепер у візку

Вихователь: «Ось і прийшов до нас Богданчик, піду його зустріну. Він вітається з вами: «Привіт!».

Богданчик хоче розповісти вам про те, що з ним недавно трапилося. Він каже, що побував у гостях у дідуса Івана й бабусі Оксани. Богданчик дуже любить дідуса Івана, тому що він веселий, уміє майструвати з дерева іграшки, навчає його грати в шахи. Донедавна дідусь ще ходив на риболовлю й допомагав бабусі по господарству. Однак тепер дідусь пересувається на візку. Мама каже, це тому, що в нього дуже заболіли ноги. Дідусь тепер не ходить на риболовлю. Він став сумний.

Богданчик запитує вас:

- Чи бачили ви людей на візку?
- Як ви думаєте, що відчувають люди, які не можуть просто так зайти до магазину чи перейти через дорогу?
- Як можна підтримати дідуса?
- Як бути для нього корисним?

Богданчик каже, що наступного разу він поїде до дідуса з бабусею і, як порадила Наталя, розповідатиме дідусеві цікаві історії. Він також скористається порадою Аринки й намалює йому малюнок. А ще обов'язково супроводжуватиме дідуса на прогулянці, як підказав Андрійко. Богданчик дякує за поради й обіцяє наступного разу розповісти, як відвідав дідуса й бабусю».

ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

**Ексклюзивний тематичний випуск
II півріччя 2017 року —
«Оплата праці у запитаннях і відповідях»**

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС — 49576

ezavdnz.mcfr.ua

0 800 212 012 (безплатно)
shop.mcfr.ua

MCFR
Освіта